

Jindřich Marek

Husitský výklad Žalmů v rukopise Národní knihovny ČR XIII G 25

Príspevek se zabývá rukopisem Národní knihovny ČR XIII G 25, jenž obsahuje výklad části biblické knihy Žalmů (109–118) připisovaný mistru pražské univerzity a kazateli v pražské Betlémské kapli Václavovi z Dráchova (asi 1395–1469). Věnuje se obsahu rukopisu, jeho vztahu k dalším rukopisům, provenienci a shrnuje bádání o něm.

The Hussitic explanation of the Psalms in the manuscript XIII G 25 of the National Library of the Czech Republic

The article deals with manuscript XIII G 25 of the National Library of the Czech Republic, which contains an explanation of part of the Book of Psalms (109-118). The explanation is attributed to the Master of the Prague University and preacher in the Prague Bethlehem Chapel Václav of Dráchov (about 1395-1469). The author analyses the contents of the codex, the relationship between it and further manuscripts, its provenience and finally, the research results in this field are summarized.

Die hussitische Auslegung der Psalmen in der Handschrift der Nationalbibliothek der Tschechischen Republik XIII G 25

Der Beitrag befasst sich mit der Handschrift der Nationalbibliothek der Tschechischen Republik G XIII 25, die eine Auslegung der Psalmen 109-118 beinhaltet. Die Auslegung wird dem Meister der Prager Universität und Prediger in der Prager Bethlehemskapelle Václav von Dráchov (ca 1395-1469) zugeschrieben. Die aus der Mitte des 15. Jhs stammende Handschrift stellt eine Sammlung von exegetischen Texten der Utraquisten der zweiten Generation dar. Zeitliche Anspielungen sind hier sehr karg. Das Werk erhielt sich auch in anderen Handschriften (Nationalbibliothek der Tschechischen Republik, Sg. VI E 15b und XIV F 3 aus dem Jahr 1444, Bibliothek des Prager Metropolitankapitels bei St. Veit, Sg. A 99, aus dem Jahr 1449). Der Kodex XIII G 25 hat im Verlaufe der Zeit viele Besitzer gewechselt. Einem Besitzervermerk nach gehörte er in der zweiten Hälfte des 15. Jhs dem Ehepaar Martin und Zuzana aus Jindřichův Hradec, später geriet er in die Bibliothek des nichtkatholischen Bibliophilen Ferdinand Hoffmann von Grünbüchl und Střechov. Mit Hoffmanns Bibliothek kam die Handschrift in die Dietrichsteinsche Bibliothek in Mikulov. Auf der Auktion der meisten Bücher ihres Fonds in den Jahren 1933-1934 wurde der Kodex für die Bibliothek des Industriellen und Buchsammlers Otakar Kruliš-Randa ((1890-1958) gewonnen. Die Nationalbibliothek kaufte die Handschrift im Oktober 1989 im Prager Antiquariat in der Dlážděná Strasse.

Stanislav Petr

Středověký plenář z Načeradce

Plenář z Načeradce patří mezi desítku nejstarších diecézních misálů, které se v Čechách a na Moravě dochovaly. Jeho vznik lze podle písma i na základě výzdoby a notace položit do druhého desetiletí 14. století. Z vlastního misálu se dochovala pouze malá část ordinária a de tempore. Na počátku 15. století bylo původní kalendárium nahrazeno novým, na jehož volné okraje poznamenali městští písaři ve druhé polovině 16. a první polovině 17. století řadu pamětních zápisů, které se staly cenným pramenem pro poznání života ve městě.

The medieval Načeradec plenarium

The plenarium of Načeradec belongs to the ten eldest diocesan missals which have been preserved in Bohemia and Moravia. It can be dated to the second decade of the 14th century according to its script and decoration. Only a small part of the *ordinarium* and *de tempore* of the proper missal have been preserved. The original calendar was substituted for a new one at the beginning of the 15th century. Municipal scribes recorded in the free margins of the codex a series of memorial entries which became a precious source of knowledge of the everyday life in the second half of the 16th and in the first half of the 17th centuries.

Das mittelalterliche Plenar aus Načeradec

Das Plenar aus Načeradec gehört zu den zehn ältesten Diözesanmissalen, die in Böhmen und Mähren erhalten blieben. Seine Entstehung kann man auf Grundlage seiner Schrift, seines Schmucks und seiner Notation auf das zweite Jahrzehnt des 14. Jhs datieren. Von dem eigentlichen Missal blieb wenig erhalten: ein kleiner Teil des Ordinariums und *de tempore* vom Advent bis zum Donnerstagsoffizium nach dem vierten Fastensonntag. Schon am Anfang des 15. Jhs wurde das ursprüngliche Kalender, von dem nur zwei Folien erhalten blieben, durch ein neues ersetzt; auf seinen freien Rändern vermerkten die Stadtschreiber der 2. Hälfte des 16. und der 1. Hälfte des 17. Jhs. eine Reihe von Gedächtnisaufträgen, die wertvolle und bisher nicht völlig ausgenutzte Quellen für das Studium der Diözesanliturgie der 1. Hälfte des 14. Jhs darstellen.

Pavel Brodský

Výzdoba Misálu z Načeradce

Po stránce výtvarné je Misál z Načeradce skromným kodexem. Výzdoba se omezuje na jedinou figurální iluminaci, a to kánonový obraz Ukřižování; kromě toho rukopis obsahuje již jen filigránové iniciály a písařské verzálky. Kvalita figurální výzdoby je poměrně vysoká. Po slohové stránce se řadí do proudu poklasické gotiky; lineární záhyby draperií naznačují dataci na počátek XIV. století. V soudobé knižní malbě nalezneme jen málo analogií. Relativně nejbližší jsou rukopisy Alžběty Rejčky, nejde ale o analogie bezprostřední. Určité shody nalezneme naopak v umění monumentálním, konkrétně nástěnných malbách.

The decoration of the Načeradec missal

The missal of Načeradec is a modest codex from an artistic point of view. Its decoration is limited to one figural illumination only – a canon depiction of the Crucifixion; besides this, the manuscript contains only filigree initials and clerical capitals. The quality of its figural decoration is comparatively high. Its style is post-classical Gothic; linear pleats of the draperies imply a date in the beginning of the 14th century. Only a few analogies can be found in simultaneous book painting, e.g. in the decoration of the manuscripts of Eliška (Elisabeth) Rejčka, but these analogies are not immediate. Some correspondence, however, can be found in monumental art, more precisely in mural painting.

Der Schmuck des Missals von Načeradec

Kunsthistorisch ist das Missal ein bescheidener Kodex. Sein Schmuck begrenzt sich auf eine einzige Figuralillumination, und zwar das Kanonbild der Kreuzigung; ausserdem enthält die

Handschrift nur noch Filigraninitialen und Schreiberversalien. Die Qualität des Figural schmuckes ist relativ hoch. Dem Stil nach reiht er sich zum Strom der nachklassischen Gothik; lineare Falten der Draperien datieren ihn auf den Anfang des 14. Jhs. In gleichzeitiger Buchmalerei sind nur wenige Analogien zu finden. Kunsthistorisch stehen dem Kodex relativ am nächsten die Handschriften der Alžběta (Elisabeth) Rejčka, es geht allerdings nicht um unmittelbare Analogien. Gewisse Übereinstimmungen findet man im Gegenteil in der monumentalen Kunst, konkret in Wandmalerei.

Irena Zachová

„Strahovský druhý“ rukopis Knihy Tovačovské DF V 11 (Doplňky k soupisu rukopisů Knihy Tovačovské VI.)

Článek je věnován rukopisu DF V 11 Strahovské knihovny v Praze, jehož prvním textem je Kniha Tovačovská. Rukopis unikl pozornosti Františka Čády při přípravě jeho soupisu rukopisů Knihy Tovačovské. Z detailní analýzy textu vyplývá, že jde o pozdní opis kvalitní předlohy, která měla blízko k „deskovému“ rukopisu (tj. rukopis G 10 172 Moravského zemského archivu v Brně). Jde o téměř úplný text Knihy čisté brněnské varianty, který se odchyluje pouze nepatrně od textu rukopisu G 10 172. Rukopis by měl svůj význam při eventuální přípravě nové edice Knihy Tovačovské.

The "second" Strahov manuscript of the Tovačov Book DF V 11

The article deals with the manuscript DF V 11 housed in the Strahov Library and containing a transcription of the Tovačov Book - a manual of early Moravian provincial law. The text is analysed in a detailed way as this codex is missing in the list of the manuscripts of the Book compiled by Prof. Čáda in 1968.

Die Strahover „zweite“ Handschrift des Tobitschauer Buches DF V 11

Der vorliegende Aufsatz ergänzt das von F. Čáda 1979 edierte Verzeichnis der Handschriften des Tobitschauer Buches, indem er den im Kodex DF V 11 der Strahover Bibliothek überlieferten Text dieses Rechtsdenkmals, der in Čádas Werk nicht erfasst worden ist, analysiert und bewertet. Es ist eine zwar junge (aus dem Jahre 1611 stammende) Abschrift, die aber fast treu den Wortlaut dieses Textes in der Handschrift G 10 172 (Brno MZA) wiedergibt, die eine dem Original sehr nahe liegende Abschrift der Brünner Variante des Buches beinhaltet. Der Text ist fast vollständig, man stellt fest nur irrelevante Änderungen in den Rubriken und in der Gliederung der einzelnen Artikel und gewisse zeitliche Aktualisierung. Der Kodex ist nicht ausserordentlich wertvoll, aber dank seiner Vollständigkeit und Textreinheit ist er nicht ganz ohne Bedeutung.

Viktor Kubík

Studie k umělecko-historické terminologii středověké knižní malby. (Úvodní poznámky a základní typy akantu).

Tento příspěvek zahajuje připravovaný soubor studií k české umělecko-historické terminologii středověké knižní malby. V logice systému popisu iluminací sleduje definici základních pojmů ve srovnání se zahraniční literaturou. Za druhé, předkládá úvodní typologii akantové ornamentiky – okomentovanou s ohledem na genezi a chronologii používání sledovaných příkladů v evropské knižní malbě.

A Study on Art-historical Terminology of Medieval Book Painting - (Preliminary Notes and Basic Types of Acanth)

This paper opens a series of works on Czech art-historical terminology of medieval book painting. In the logic of the system of illumination description it focuses on the definition of basic terms in comparison to foreign literature. Moreover, it presents a preliminary typology of acanth ornaments, commented in regard to the genesis and chronology of the frequency of the studied samples in European book painting.

Marta Vaculínová

Památníky v Národní knihovně v Paříži

Článek přináší stručnou informaci o základních rukopisných fondech pařížské Bibliothèque nationale s ohledem na výskyt památníků, zejména těch, které obsahují bohemikální zápisy. Kromě řady štambuchů cizinců, kteří cestovali do Čech nebo na zahraničních studiích získali zápisy od českých studentů, je ve sbírce dosti výjimečný rukopis - památník Friedricha Falckého. Tento obsáhlý rukopis s nákladnou vazbou, jehož kopii získala Knihovna národního muzea, by si zasloužil detailnější průzkum i na mezinárodním poli. Vlastním cílem prohlídky památníků bylo mapování výskytu bohemikální latinské příležitostné poezie, zde však jsou výsledky průzkumu spíše nevýznamné.

Albums in the National Library in Paris

The article brings brief information about the elementary manuscript holdings of the Paris National Library focusing on the occurrence of albums, especially those containing entries connected with Bohemia. As well as a series of albums belonging to foreigners who travelled to Bohemia or were given entries by Czech students on their sojourns abroad, the collection houses a rather exceptional manuscript – the album of Frederick V. The voluminous manuscript in sumptuous binding, the copy of which was gained by the National Museum Library, is worth a more detailed investigation in international context too. The study of the albums focused on finding out Latin occasional poetry connected with Bohemia, but its results are rather poor.